

УДК 338.434

О.М. Палюх, аспірант

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна

ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТНИХ ВИДАТКІВ НА ФІНАНСУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ**А.Н. Палюх**, аспірант

Национальный научный центр «Институт аграрной экономики», г. Киев, Украина

ВЫПОЛНЕНИЕ БЮДЖЕТНЫХ РАСХОДОВ НА ФИНАНСИРОВАНИЕ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАИНЫ**Oleksandr Paliukh**, PhD student

National Scientific Center «Institute of Agrarian Economy», Kyiv, Ukraine

IMPLEMENTATION OF BUDGET EXPENDITURES FOR FINANCING OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE

Досліджено особливості та стан виконання бюджетних видатків на фінансування аграрного сектору економіки України. Запропоновано послідовність оцінювання виконання бюджетних видатків на фінансування аграрного сектору, реалізація якого дозволяє зробити висновок, що переважна більшість бюджетних коштів спрямовується на функціонування державних органів влади, які в межах своїх повноважень здійснюють розподіл та перерозподіл цих коштів згідно з програмами розвитку. При цьому суттєвий негативний вплив на фінансування АПК чинять наслідки світової фінансової кризи 2008 року та соціально-економічна криза 2014 року. Сформовано передумови для дослідження впливу бюджетного фінансування на ефективність результатів аграрного сектору економіки та його розвиток у кризових умовах господарювання.

Ключові слова: бюджет, бюджетна класифікація, виконання, Державний бюджет України, стаття, фінансування, Міністерство аграрної політики та продовольства України.

Исследованы особенности и состояние выполнения бюджетных расходов на финансирование аграрного сектора экономики Украины. Предложена последовательность оценки выполнения бюджетных расходов на финансирование аграрного сектора, реализация которого позволяет сделать вывод, что подавляющее большинство бюджетных средств направляется на функционирование государственных органов власти, которые в пределах своих полномочий осуществляют распределение и перераспределение этих средств по программам развития. При этом существенное негативное влияние на финансирование АПК оказывают последствия мирового финансового кризиса 2008 года и социально-экономический кризис 2014 года. Сформированы предпосылки для исследования влияния бюджетного финансирования на эффективность результатов аграрного сектора экономики и его развитие в кризисных условиях хозяйствования.

Ключевые слова: бюджет, бюджетная классификация, выполнение, Государственный бюджет Украины, статья, финансирование, Министерство аграрной политики и продовольствия Украины.

The author researched the characteristics and implementation status of budget expenditures for financing of the agricultural sector of the economy of Ukraine. The sequence evaluation of budget expenditures on the agricultural sector was proposed, which leads to the conclusion that the vast majority of the budget is directed to the functioning of public authorities, that are within the limits of their authority carrying out the distribution and redistribution of these funds for development programmes. Herewith the global financial crisis of 2008 and the socio-economic crisis in 2014 commit significant negative impact on the financing of agro-industrial complex. The author formed the research prerequisites of the impact of budget financing on the effectiveness of the results of the agricultural sector and its development crisis economic conditions.

Key words: budget, budget classification, implementation, State Budget of Ukraine, item, financing, Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine.

Постановка проблеми. З метою підвищення достовірності оцінки стану державного фінансування аграрного сектору економіки України, крім планування, необхідно визначити рівень виконання видатків бюджету. Це створить об'єктивні передумови для формування множини факторів впливу на ефективність виробництва в аграрному секторі та дозволить розробити основні напрями забезпечення ефективності його фінансування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз різних аспектів розвитку бюджетного фінансування аграрного сектору України та регуляторної політики держави є об'єктом дослідження таких учених-економістів, як М. Дем'яненко, А. Шолойко [1], Т. Мельник, О. Головачова [2], П. Саблук [3], О. Саламін [4], О. Радченко [5], Н. Танклевська, О. Супрун [6] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте дослідження процесу виконання бюджетних видатків на фінансування аграрного сектору України приділено недостатньо уваги, що зумовлює вибір теми та мети дослідження.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є оцінювання виконання бюджетних видатків на фінансування аграрного сектору України та формування передумов для розроблення шляхів підвищення ефективності реалізації цього процесу.

Виклад основного матеріалу. Бюджетний процес передбачає планування дохідної та видаткової частин Державного бюджету України. Дохідна частина бюджету містить класифікацію податкових і неподаткових надходжень, офіційних трансфертів, а також власних надходжень бюджетних установ, проте деталізація доходів за видами економічної діяльності та державними органами влади не здійснюється. Планування видаткової частини Державного бюджету України також проводиться за кодами бюджетної класифікації, зокрема за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету; економічною класифікацією видатків бюджету; відомчою класифікацією видатків та кредитування державного бюджету; класифікацією кредитування бюджету; класифікацією фінансування бюджету за типом кредитора; класифікацією фінансування бюджету за типом боргового зобов'язання; класифікацією боргу за типом кредитора; класифікацією боргу за типом боргового зобов'язання; тимчасовою класифікацією видатків та кредитування місцевих бюджетів (з перехідною таблицею до функціональної класифікації видатків та кредитування бюджету) [7].

Відомча класифікація видатків та кредитування державного бюджету полягає у кодифікації та присвоєнні назви основним статтям видатків у розрізі державних органів влади згідно з Наказом Міністерства фінансів України № 11 від 14 січня 2011 року (зі змінами та доповненнями) «Про бюджетну класифікацію». Найбільш тісно з відомчою класифікацією видатків пов'язана функціональна, тобто кодифікація та розподіл видатків за функціями державних органів влади.

Аналіз виконання видаткової частини Державного бюджету України на фінансування аграрного сектору проведемо за статистичними даними звітів «Про виконання показників розподілу видатків Державного бюджету України» за 2011–2013 рр., оприлюднених на офіційному сайті Державної казначейської служби України [8]. Згідно з відомчою класифікацією видатків та кредитування державного бюджету, кошти на фінансування Міністерства аграрної політики та продовольства України плануються за кодом 2800000 «Міністерство аграрної політики та продовольства України».

Оцінювання рівня виконання бюджетних видатків на фінансування аграрного сектору пропонуємо проводити через реалізацію впорядкованої послідовності таких етапів (рис.).

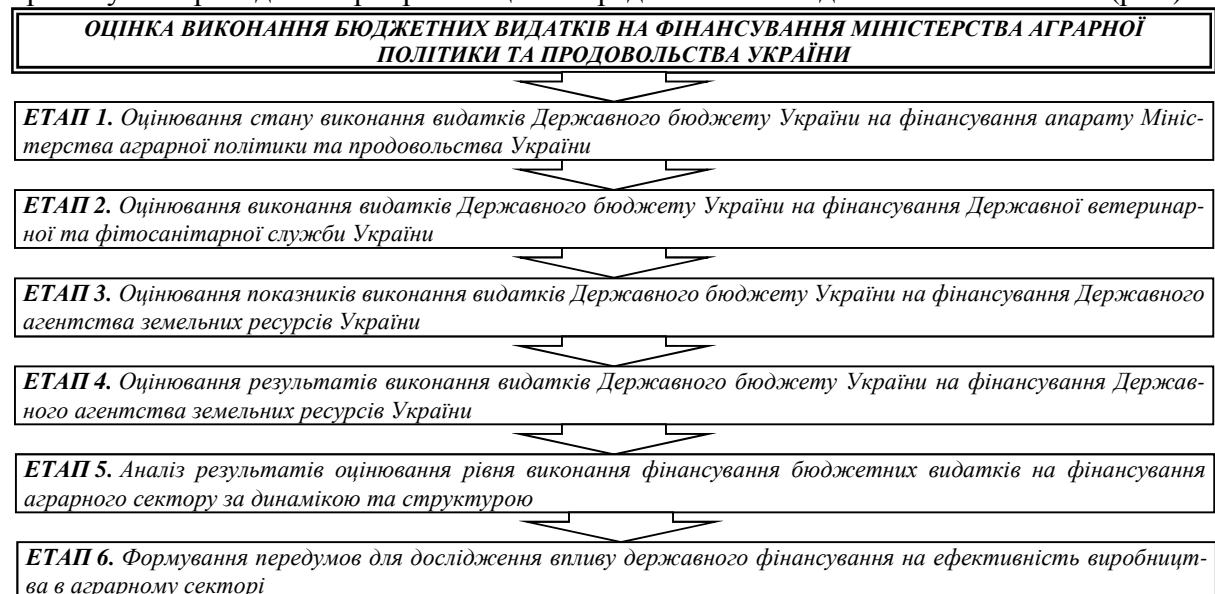

Рис. Послідовність оцінювання виконання бюджетних видатків на фінансування аграрного сектору

З даних, наведених на рис., видно, що процес оцінювання стану виконання Державного бюджету України на фінансування бюджетних видатків на фінансування аграрного сектору передбачає реалізацію шести послідовних етапів, чотири з яких передбачають оцінювання показників фактичного виконання бюджетних видатків на фінансування Міністерства аграрної політики, а решта два – підведення підсумків, використання результатів оцінювання для формування передумов щодо наукового дослідження впливу державного фінансування на ефективність виробництва в аграрному секторі економіки. При цьому головним очікуваним результатом запропонованої оцінки стане побудова парних факторних моделей впливу показників планування та виконання видатків Державного бюджету України на фінансування аграрного сектору економіки на результати його розвитку. Це дасть змогу сформуванню необхідну статистичну базу для багатofакторного моделювання та прогнозування впливу бюджетного планування й фінансування на розвиток аграрного сектору з урахуванням сценарного підходу.

Проведемо аналіз результатів оцінювання рівня виконання фінансування бюджетних видатків на фінансування аграрного сектору за динамікою та структурою, сформувавши табл., в якій зведено основні статті Державного бюджету України за відомчою класифікацією видатків Міністерства аграрної політики та продовольства України за 2009–2013 рр. з урахуванням обсягів фінансування загального та спеціального фондів.

Таблиця

Зведені показники рівня виконання видатків на фінансування Міністерства аграрної політики та продовольства України у 2009–2013 рр.

Відомча класифікація видатків			2009		2010		2011		2012		2013	
Код	Найменування статті видатків		ЗФ*	СФ**	ЗФ	СФ	ЗФ	СФ	ЗФ	СФ	ЗФ	СФ
2800000	Міністерство аграрної політики та продовольства України	млн грн	4183	2170	3550	3789	5166	2846	5036	2969	4175	3018
		%	97,1	79,3	98,0	90,2	97,8	54,9	107,2	79,1	80,1	86,1
2801000	Апарат Міністерства аграрної політики та продовольства України	млн грн	2924	1465	2031	2946	2980	1349	2596	1698	1669	1944
		%	96,2	76,4	96,7	90,6	96,6	35,1	132,7	60,1	72,3	81,3
2802000	Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України	млн грн	774	537	898	622	973	902	1213	936	1263	949
		%	99,4	92,3	99,8	93,9	99,9	112,7	95,9	143,7	97,0	102,2
2803000	Державне агентство земельних ресурсів України	млн грн	-	-	-	-	377	236	734	246	769	81
		%	-	-	-	-	98,3	180,5	76,0	105,8	69,6	76,6
2804000	Державне агентство рибного господарства України	млн грн	145	16	168	45	189	29	233	28	202	28
		%	98	49	100	75	100	86	112	1669	95	70
2807000	Державна інспекція сільського господарства України	млн грн	-	-	-	-	220	134	261	62	273	16
		%	-	-	-	-	99,3	81,2	86,7	136,7	96,0	36,5
2809000	Національний університет біоресурсів і природокористування	млн грн	339	152	454	177	427	196	-	-	-	-
		%	99,8	80,7	100,0	85,1	100,0	93,9	-	-	-	-

* ЗФ – загальний фонд Державного бюджету України;

** СФ – спеціальний фонд Державного бюджету України.

Джерело: сформовано та проведено розрахунки за даними [8].

У 2009 році співвідношення між фінансуванням із загального та спеціального фондів було відповідно 65,8 % до 34,2 %, у 2010 році – 48,4 % до 51,6 %, у 2011 році – 64,5 % до 35,5 %, у 2012 році – 62,9 % до 37,1 %, у 2013 році – 58 % до 42 %, тобто зростає роль і підвищується рівень надходжень до спеціального фонду. У 2013 році, порівняно з 2011 роком, фінансування Міністерства аграрної політики та продовольства України було зменшене на 10,2 % через скорочення на 16,5 % фінансування апарату Міністерства та на 18,6 % Державної інспекції сільського господарства України. Іншим негативним фактором фінансування аграрного сектору економіки є низький рівень виконання видатків бюджету. Так, у 2011 році сукупні видатки загального і спеціального фондів бюджету Міністерства аграрної політики та продовольства України було профінансовано лише на 76,5 %, у 2012 році – на 94,7 %, у 2013 році – на 82,5 %. Загальний приріст сукупних видатків на фінансування Міністерства аграрної політики та продовольства України протягом 2009–2013 рр. становив 13,2 %.

У структурі видатків Міністерства аграрної політики та продовольства України більша частина фінансування припадає на апарат Міністерства – 54 % у 2011 році, у тому числі 57,7 % загальний фонд і 47,4 % спеціальний фонд, 53,6 % у 2012 році (51,5 % загальний фонд, 57,2 % спеціальний фонд), 50,2 % у 2013 році (40 % загальний фонд, 64,4 % спеціальний фонд). Питома вага сукупних видатків на фінансування Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України у 2011 році становила 23,4 %, у тому числі 18,8 % загальний фонд і 31,7 % спеціальний фонд, у 2012 році – 26,8 % (24,1 % загальний фонд, 31,5 % спеціальний фонд), у 2013 році – 30,8 % (30,2 % загальний фонд, 31,4 % спеціальний фонд). Частка сукупних видатків на фінансування Державного агентства земельних ресурсів України у 2011 році становила 7,6 %, у тому числі 7,3 % загальний фонд і 8,3 % спеціальний фонд, у 2012 році – 12,2 % (14,6 % загальний фонд, 8,3 % спеціальний фонд), у 2013 році – 11,8 % (18,4 % загальний фонд, 2,7 % спеціальний фонд). Питома вага сукупних видатків на фінансування Державного агентства рибного господарства України у 2011 році становила 2,7 %, у тому числі 3,7 % загальний фонд і 1,0 % спеціальний фонд, у 2012 році – 3,3 % (4,6 % загальний фонд, 0,9 % спеціальний фонд), у 2013 році – 3,2 % (4,8 % загальний фонд, 0,9 % спеціальний фонд). Частка сукупних видатків на фінансування Державної інспекції сільського господарства України у 2011 році становила 4,4 %, у тому числі 4,3 % загальний фонд і 4,7 % спеціальний фонд, у 2012 році – 4,0 % (5,2 % загальний фонд, 2,1 % спеціальний фонд), у 2013 році – 4,0 % (6,5 % загальний фонд, 0,5 % спеціальний фонд). У 2011 році в бюджеті Міністерства аграрної політики та продовольства України було передбачено фінансування Національного університету біоресурсів і природокористування, питома вага якого становила 7,8 %, у тому числі 8,3 % загальний фонд і 6,9 % спеціальний фонд. У наступні роки Національний університет біоресурсів і природокористування було підпорядковано Кабінету Міністрів України, у зв'язку з чим видатки на його фінансування у бюджеті Міністерства аграрної політики та продовольства України не планувалися.

Висновки і пропозиції. Отже, на основі результатів оцінювання виконання фінансування бюджетних видатків на фінансування аграрного сектору можна зробити висновок, що переважна більшість бюджетних коштів спрямовується на функціонування державних органів влади – апарату Міністерства аграрної політики та продовольства України, Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України, Державного агентства земельних ресурсів України, Державного агентства рибного господарства України, Державної інспекції сільського господарства України, які в межах своїх повноважень здійснюють розподіл та перерозподіл цих коштів згідно з програмами розвитку та планами. Таким чином, наше подальше дослідження буде проведене у контексті впливу

бюджетного фінансування аграрного сектору економіки на ефективність результатів його виробництва та розвиток у кризових умовах господарювання. Для цього необхідно сформувати достовірну статистичну базу з доступних джерел та здійснити всі необхідні розрахунки для розроблення адекватних моделей розвитку.

Список використаних джерел

1. *Дем'яненко М. Я.* Державне фінансування аграрного сектору АПК (моніторинг бюджетних програм за 2002–2013 роки) / М. Я. Дем'яненко, А. С. Шолойко. – К. : ННЦ ІАЕ, 2013. – 120 с.
2. *Мельник Т. М.* Оцінка державної підтримки аграрного сектору України / Т. М. Мельник, О. С. Головачова // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 3. – С. 169–184.
3. *Саблук П. Т.* Розвиток інституцій удосконалення механізму реформування аграрного сектору економіки / П. Т. Саблук // Економіка АПК. – 2010. – № 10. – С. 3–10.
4. *Саламін О. С.* Формування державної регуляторної політики в аграрній сфері економіки України на програмно-цільових засадах [Електронний ресурс] / О. С. Саламін // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 1(2). – С. 301–309. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znptdau_2013_1_2_40.pdf.
5. *Радченко О. Д.* Методологічне забезпечення оцінки ефективності бюджетної підтримки аграрного сектору / О. Д. Радченко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит» : [науково-методичний журнал]. – 2013. – № 1. – С. 207–212.
6. *Танклевська Н.* Стан та перспективи розвитку державного фінансування сільськогосподарських підприємств України [Електронний ресурс] / Н. Танклевська, О. Супрун // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2013. – Вип. 1 (8). – С. 262–270. – Режим доступу : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13tnsspu.pdf>.
7. *Про бюджетну класифікацію* [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 р. №11 (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article%3Fart_id=356065&cat_id=355990.
8. *Офіційний сайт Державної казначейської служби України* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua>.